

Харкова Л.О.*

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР УКРАЇНИ: МИТНИЙ СОЮЗ ЧИ ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ?

Відомо, що вже не перший рік Україна має намір вступити у міжнародні економічні союзи. Власне, головним напрямом з моменту отримання незалежності була визначена Європа, а першим істотним кроком стало приєднання України до СОТ.

З іншого боку, Україна тісно співпрацює з СНД, а отже має можливості розвитку та інтеграції у цьому векторі. За попередніми домовленостями у грудні 2011 року має відбутися саміт «Україна – ЄС», на якому очікується

первинне твердження угоди про асоціацію з Євросоюзом та про зону вільної торгівлі.

В той же час Україну наразі «запрошують» вступити до Митного союзу, в який входить Російська Федерація, Білорусь та Казахстан. Проте вступ до одного з союзів через низку політичних та економічних факторів фактично виключає можливість України вступити до іншого. Отже наразі Україна постала перед вибором який з векторів подальшої інтеграції обрати. Більш детально переваги та недоліки кожного з них розглянемо далі.

Варто зазначити, що про проєвропейський курс в Європу йшлося ще за часів розпаду СРСР. Пік орієнтації України на Європу припав на початок 90х років разом з незалежністю і перетворенням ЄЕС з регіонального економічного союзу на уніфікований ЄС. Саме з тих пір для будь-якої вітчизняної влади стали традиційними заяви про курс на членство у Євросоюзі та НАТО.

Новий поштовх євро-оптимізму надала помаранчева революція, коли багато хто вважав, що в країні нарешті утвердився прозахідний курс.

Проте з пожвавленням світових товарних ринків у 2003-2004 роках ЄС почав поступово закриватися від українського імпорту. Одним із характерних прикладів стали запроваджені на піку попиту захисні заходи проти металу з України.

На думку експертів, зона вільної торгівлі не відкриє західних ринків для вітчизняної продукції, хоча в той же час існує можливість посилення західних імпорتنих позицій на ринках вітчизняної продукції. Здебільшого мова йде про сегмент харчової продукції, готових машин та устаткування, проти імпорту яких зараз (незважаючи на СОТ) в Україні діє низка захисних мит.

Формально у рамках СОТ та зони вільної торгівлі встановлено вільний рух товарів. Однак не слід забувати про те, що в Європі діють різноманітні технічні методи регулювання якості імпортованої продукції. Одним із таких методів є нормативний пакет REACH (Реєстрація, Оцінка та Авторизація Хімікатів) регламент ЄС, що діє з 2007 року, який регламентує запити до хімічного складу товару. Наша промисловість багато у чому використовує застарілі технології, і за останні кілька років сертифікацію за нормами REACH пройшло всього кілька вітчизняних заводів. Отже існує ймовірність того, що українські товари наразі не будуть конкурентоспроможними на європейських ринках.

* аспірантка кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Шнирков О.І.

Організаційне зближення з Євросоюзом може привести до розширення фінансово-економічної підтримки з його боку, наблизити запровадження безвізового режиму і, власне, асоціацію України з ЄС, що стане принципово новим етапом інтеграції.

Щодо торгівлі, якщо Україна має намір досягти швидких, але короткострокових результатів, то структура зовнішньої торгівлі та внутрішнього виробництва повинна залишатись такою, якою вона є сьогодні, а довгострокові ефекти для стабільного економічного зростання та високого рівня ВВП на душу населення можуть бути досягнуті тільки з більш ефективними країнами Європейського Союзу, і відповідно зона вільної торгівлі з ЄС дозволить, насамперед, провести інвестиційну революцію в Україні, які б дали можливість використати недооцінений людський капітал і забезпечити внутрішньогалузеву модель міжнародної торгівлі, без чого вступ в Європейський Союз досягнути неможливо в найближчій перспективі.

В той же час за роки незалежності Україна зробила певні кроки і в сторону інтеграції з СНД. 19 вересня 2003 р. Україна разом з Росією, Казахстаном та Білоруссю підписала Угоду про формування Єдиного економічного простору. На даний час Україна бере участь у формуванні Єдиного економічного простору з урахуванням застереження, висловленого в момент підписання і ратифікації Угоди про формування СЕП, яке обмежує участь в угодах, які суперечать Конституції і міжнародним зобов'язанням України.

5 липня 2010 року між Російською Федерацією, Білоруссю та Казахстаном було створено Митний союз, який наразі набирає обертів. До заходів, які було запроваджено в межах Митного союзу, серед іншого, відносяться скасування митного контролю між країнами – учасниками, уніфікація митної політики, скасування взаємних захисних заходів (зборів і спец розслідувань) між учасниками.

Щодо України, не дивлячись на запрошення України у Митний союз, він нещодавно запровадив захисні заходи проти імпорту української продукції. Мова йде про трубку продукцію, а також поліамідну технічну нитку - скловолокно, столових приладів, машинобудівних кріплень і кріпильних виробів. Такі дії Митного союзу експерти вважають відповіддю на небажання України вступати у Митний союз [1]. Такі захисні заходи є доволі відчутними для України, оскільки 40% товарів експортується саме до країн Митного союзу, у тому числі 28,5% з яких до РФ, і разом з їх введенням існує можливість витіснення українського експорту із зазначених ринків.

Втім такі захисні заходи проти імпорту різної продукції з України були запроваджені не вперше. Так, наприклад, проти ввезення труб до Російської Федерації вже багато років діють антидемпінгові мита, обмеження стосуються і інших товарних груп таких як, наприклад, продукти харчування.

В той же час, поки тривали переговори щодо підписання угоди про асоціацію України з ЄС в екстреному порядку відбулися 2 події. По-перше, в Донецьку (18.10.2011) президентами України і Російської Федерації підписано низку двосторонніх документів, які стосуються питань перетину кордону між країнами та перевезення через них товарів (з метою так би мовити «спрощення процесу проходження кордону») і по – друге, цього ж дня в Санкт-Петербурзі прем'єр-міністрами урядів України і Росії було підписано договір про зону вільної торгівлі в рамках СНД.

Отже, які перспективи відкриваються, що надасть поновлена Санкт-Петербурзькою угодою зона вільної торгівлі в рамках СНД для України? В цьому відношенні висловлюються різні точки зору. Зокрема, зазначається, що підписання договору про ЗВТ в рамках СНД надасть друге дихання як прихильникам, так і противникам вступу України до Митного союзу. До якого то шляхом обіцянок, то острахом застосування економічних санкцій, намагаються «запросити» нашу країну.

Щодо переваг, які Україна може отримати від вступу до Митного союзу. Серед таких переваг варто виділити зниження цін на природний газ, яке обіцяє РФ. Однак наскільки Україна виграє від цього сказати досить важко, оскільки невідомо в якій формі буде діяти така знижка у формі відмінної ціни, чи як це зроблено наразі, у формі відстрочки платежу, який може бути затребуваний до оплати у будь який момент.

Крім «газового питання», це, теоретично, спрощення поставок української продукції на три найбільших національних ринки СНД. Однак слід зауважити, що вже в 1994 році укладена Угода про вільну торгівлю між Україною та Росією передбачала можливість вилучення з режиму вільної торгівлі товарів, які згідно з законодавствами обох держав підпадають під дію експортного тарифу або підлягають квотуванню та ліцензуванню. Гарантій щодо того, що таке вилучення не матиме місце при вступі України до Митного союзу, немає, тим більше враховуючи те, що за останні роки такому вилученню підлягали десятки товарних позицій України і тому, що вступ до Митного союзу стане перешкодою до інтеграції України в Європу.

До однозначних позитивів можна віднести можливість спільних дій як на регіональному ринку СНД, так і у «далекому зарубіжжі». Це особливо важливо, тому що під час кризи глобальний попит на всі основні товари впав, і найбільші країни-виробники намагаються за будь-яку ціну підвищити збут своєї продукції, що добре помітно на прикладі експансії Китаю у країнах СНД.

У цілому промисловість України виграє від будь-якого зближення з Митним союзом. Особливо це стосується машинобудування, гірничо-металургійного комплексу, а також АПК – харчової і легкої промисловості [3]. Однак важко прогнозувати, чи буде такий ефект довготривалим.

Література:

1. Митний союз тисне на українських експортерів// Економічна правда. - 2011. - Доступно з: http://www.epravda.com.ua/news/2011/06/1/287683/view_print/
2. Порядок денний асоціації Україна – ЄС. – Доступно з: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/2010_association_agenda_priorities_en.pdf
3. Офіціальна статистика СНГ и Украины. – Доступно с: <http://marketing.rbc.ua/section/48>
4. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. – Доступно з: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/trade_relation/free_trade_agreement/index_uk.htm
5. Туглук В., Громов О. «Ми потрібні СНД. А хто потрібний нам?» – Урядовий кур'єр № 196 від 22 жовтня 2011 року.